

Sandalyede namaz

Birçok okuyucumun ortak bir sorusu var: “Günümüzde camilerde sandalyelerin arttığını görüyoruz. Sandalyede namaz kılmanın şartları nelerdir? Her önüne gelen sandalyede namaz kılabilir mi? Bunun bir kuralı yok mu? Varsa nelerdir? Bu kurallar cemaatin görebileceği yerlere asılsa olmaz mı?”

Öncelikle, günümüzde sandalyede namaz kılanların artışını, eskiye nazaran namaz şuurunun insanımızda daha çok yer ettiğine bağlamak daha isabetli olur kanaatindeyim. Namaz kılma oranında artış oldukça, sandalyeleri daha fazla görebileceğiz. Buna hazır olmak lâzım. Bu insanlar içinde özür sahipleri var çünkü. Öyleyse özür sahiplerine geçmiş olsun diyelim ve acil şifa dileyelim. Ve şunu da unutmayalım: Özür sahibi olmak namaz kılmaya mani değil. Bunu onlar biliyorlar ve özür sahibi olunca namazlarını bırakmıyorlar.

Bize öncelikle hüsn-ü zan yakışır ve hüsn-ü zan yeter. Hiç kimsenin eli ayağı tutarken ve namazın rükünlerini tadil-i erkân üzere düzgünce yaparken, sandalyede oturarak daha keyifli bir biçimde namaz kılmayı düşündüğünü düşünmeyelim öncelikle. Hiç şüphesiz sandalyede namaza ruhsat veren özür durumlarını yazmakta da fayda var.

Namazın içinde altı rükün vardır. Yani namazın altı ana çatısı vardır. Yani namazı namaz yapan altı ana davranış vardır. Bu altı ana davranışların her birisi için de ayrı ayrı tadil-i erkân, yani düzgün yapma kuralları söz konusudur. Bu ana davranışlar, bu kurallarla namaz rüknü olma hüviyeti kazanırlar. Bu açıdan bu kurallara uymak, yani tadil-i erkân, Şafiî ve Malikî Mezhepleri ile Hanefî Mezhebinden İmam-ı Ebû Yusuf’a göre farz; İmam-ı Azam ile İmam-ı Muhammed’e göre ise vaciptir. Bu rükünler ve bu rükünlerdeki tadil-i erkân keyfî olarak ihmal edilmez. İhmal edilirse namazın sıhhati zarar görür. Daha açık bir ifadeyle, bu altı rükünden birisi eksik olursa ya da tadil-i erkân üzere olmazsa namaz, namaz olmaz!

Güç yetirilemeyen rükün veya tadil-i erkân olduğunda ise, acziyet derecesinde, bu

rükünlerin yerine getirilme yükümlülüğünde tadil-i erkân düşer. Bu durumda namaz kılan kişi, o rükün adına güç yetirebildiğini, güç yetirebildiği bir tadil-i erkân yaklaşımı ile yapar. Çünkü Kur'ân'ın kesin bir düsturudur ki, "Allah hiçbir kimseye güç yetiremediği bir yük yüklemez!"¹ Güç yetirilemeyecek teklif dinimizde gelmemiştir.²

Ashab-ı Kiramdan İmran İbn-i Husayn anlatıyor: Bevasir hastalığına tutulmuştum. Peygamber Efendimiz'e (asm) namazı nasıl kılacağımı sordum.

Peygamber Efendimiz (asm) buyurdu ki:

"Ayakta kıl. Gücün yetmezse oturarak kıl. Ona da gücün yetmezse yan yatarak kıl." ³

Hazret-i Âişe (ra) bildiriyor: "Peygamber Efendimiz (asm) hasta olduğu gün mübarek evlerinde namaz kıldılar. Bu namazı kendisi oturarak kıldılar." ⁴

Namazda nasıl oturulacağına gelince; Hanefî Mezhebine göre, oturabiliyorsa teşehhüdde oturduğu gibi oturur. Bu şekilde oturamıyorsa dilediği gibi oturur. Malikî Mezhebine göre, secdeler ve teşehhüd halleri dışında bağdaş kurarak oturması menduptur. Hanbelî Mezhebine göre, rükû ve secde hâli dışında bağdaş kurarak oturması sünnettir. Dilediği gibi oturması da caizdir. Şafiî Mezhebine göre ise, oturarak namaz kılan kimsenin secde ve teşehhüt hâli dışında ayaklarını altına sererek oturması sünnettir. Bu şartlarla oturmaya gücü yetmeyen kimse ise, dört mezhebe göre de dilediği gibi oturur.

Oturarak namaz kılan kimse rükû ve secde yapabiliyorsa yapar; yapamıyorsa ima ile yapar. Bu durumda secde için yaptığı ima, rükû için yaptığı imaya göre biraz daha eğimli olur ki bu vaciptir. Ayakta durabildiği halde oturmaya ve rükû ve secde yapmaya muktedir olmayan kimse ise, rükû ve secde için, ayakta iken ima eder. Bu durumda yine secde için, rükû için eğildiğinden biraz fazlaca eğilir.

Sandalye kullanımı konusuna gelince, özür sahipleri için şu seçenekler gösterilebilir:

1- Kıyamda ve rükûda tadil-i erkân üzere bulunamayan birisi, secdeyi ve teşehhüt miktarı oturuşu tadil-i erkân üzere yapabiliyorsa, secdesi ve oturuşu için sandalyeye ruhsat verilmez. Bu kişi kıyam ve rükûdan yapamadığı herhangi birisi veya her ikisi için sandalye desteği alabilir. Fakat secdeyi ve oturuşu tadil-i erkân üzere yerde yapması farzdır.

2- Kıyamı ve rükûu ayakta tadil-i erkân üzere yapabilen, ama özrü dolayısıyla secdeyi ve teşehhüt miktarı oturuşu tadil-i erkân üzere yapamayan birisi ise, ayaklarını

uzatarak bir şekilde alnını secdeye koyabiliyorsa, secdesini yerde yapar. Oturuşu da kibleye doğru dilediği gibi oturarak yapar. Eğer alnını secdeye koymasına özü engel teşkil ediyorsa, bu kişi secdesini ve oturuşunu dilerse sandalyede, dilerse nasıl kolayına geliyorsa öyle (oturduğu veya yattığı yerden) yapabilir. Sandalyede veya oturduğu yerde biraz fazlaca eğilmek suretiyle secdesini havada yapabileceği gibi, secde mahalline koyduğu yüksekçe bir sehpa üzerine de yapabilir.

3- Kişi altı rükünden hangisini tadil-i erkân üzere yapamıyor ve hangisinde sandalye desteğine ihtiyaç duyuyorsa, sadece o rüknü sandalye desteğinde yapmasına ruhsat vardır. Yapabildiği diğer rükünler için sandalye kullanmasına ruhsat verilmez, onları tadil-i erkân üzere yapar.

Dipnotlar:

1- Bakara Sûresi: 286. 2- Bedüzzaman, Mektûbât, s. 73. 3- Buhârî, 3/397. 4- Buhârî, 2/661.